

OSTŘE SLEDOVANÉ VLAKY

Bohumil Hrabal

AUTOR – BOHUMIL HRABAL (1914–1997)

Národnost:	Nejvýznamnější český spisovatel 2. poloviny 20. století, nepřekladanější český autor
Původ:	Narozen v Brně-Židenicích, vyrůstal v Nymburku (otec správce pivovaru)
Vzdělání:	Právnická fakulta UK v Praze – dokončil až po válce (1946). Studoval i filozofii a literární vědu
Povolání:	Za války železniční dělník a výpravčí (inspirace pro OSV!). Pak dělník v ocelárnách, balič starého papíru
Tvorba:	Od 1963 se věnoval pouze psaní. Člen Svazu čs. spisovatelů
Normalizace:	Po 1970 zákaz publikování → samizdatové a exilové vydávání. Od 1975 směl opět (cenzurovaně) vydávat
Smrt:	1997 pád z okna nemocnice na Bulovce v Praze (při krmení holubů). Udělena medaile Za zásluhy

Další díla:

- Pábitelé (1964) – povídky, typický hrabalovský humor a pábení
- Postřižiny (1976) – novela o životě v nymburském pivovaru
- Obsluhoval jsem anglického krále (1971, sam.) – román, číšník Ditě a jeho životní příběh
- Slavnosti sněženek (1978) – povídkový soubor, chatová oblast
- Příliš hlučná samota (1976, sam.) – filosofická novela o baliči starého papíru

ZÁKLADNÍ ÚDAJE O DÍLE

Lit. druh:	Epika (próza)
Lit. žánr:	Tragikomická novela (krátký román)
Téma:	Dospívání mladého muže na pozadí války; soužití velkých dějin s malými lidskými osudy
Časoprostor:	Malá železniční stanice (Kostomlaty) v Protektorátu Čechy a Morava, únor 1945
Vydáno:	1965. Zfilmováno 1966 (režisér Jiří Menzel) – Oscar za nejlepší cizojazyčný film (1968)

KOMPOZICE A JAZYK

Kompozice:	6 kapitol, kombinace chronologického a retrospektivního postupu
Vyprávěč:	Ich-forma – vypráví sám Miloš Hrma (subjektivní pohled, důvěrný tón)
Promluvy:	Přímá řeč, nevlastní přímá řeč, vnitřní monolog, dialog

- Proud vědomí – dlouhá souvětí, volně plynoucí myšlenky (typický Hrabalův styl)
- Tragikomika – smích a tragédie se prolínají; banality vedle válečných hrůz
- Retrospektivní vsuvky – Miloš vzpomíná na rodinu, další členové rodu (děda hypnotizér, strýc, otec)
- Kontrast – malý svět stanice vs. velká válka; intimní problémy vs. dějiny
- Hovorový jazyk – nádražácký slang, přirozené dialogy, místní kolorit

TIP: Klíčové je pochopit kontrast: Milošův osobní problém (sexuální selhání, dospívání) probíhá na pozadí války. Hrabal ukazuje, že i ve válce lidé řeší běžné lidské starosti. Film získal Oscara (1968, režisér Jiří Menzel).

POSTAVY

Miloš Hrma Mladý (22 let), citlivý, naivní výpravčí-elév. Trpí sebevědomím a sexuálním selháním s přítelkyní Mášou – pokusí se o sebevraždu (podřezání žil). Během děje dozrává v muže (díky Viktorii). Nakonec hrdinsky vhodí bombu do německého transportu, ale je zastřelen.

Hubička Svérázný výpravčí, zkušený svůdník žen. Nenávidí Němce. Organizuje sabotáž proti německému transportu. Potiskne úředními razítky zadní část těla telegrafistky Zdeničky – absurdní scéna, která je předmětem vyšetřování.

Postava	Popis
Přednosta	Vedoucí stanice – ambiciózní, hodný. Zbožňuje holuby, pěstuje je. Stará se o hladký chod stanice
Máša	Milošova přítelkyně, průvodčí. Milá a trpělivá. Miloš s ní prožívá svůj první neúspěch
Viktorie Freie	Krásná Rakušanka, spojka pro odboj. Přinese výbušninu. Z Miloše se stane muž (klíčový moment)
Zdenička Svatá	Mladá telegrafistka. Nechá se svést Hubičkou – potisknuta razítky (komická scéna)
Zedníček	Kolaborant s Němci, člen rady. Vyšetřuje případ Hubičky a Zdeničky

DĚJ

Návrat do služby Mladý výpravčí Miloš Hrma se vrací na malou železniční stanici po pobytu v nemocnici – pokusil se o sebevraždu podřezáním žil. Důvodem bylo sexuální selhání s přítelkyní Mášou. Na stanici pracuje s výpravčím Hubičkou a přednostou.

Aféra s razítky Výpravčí Hubička v noci potiskne úředními razítky zadní část těla telegrafistky Zdeničky Svaté. Přijíždí rada Zedníček, kolaborant s Němci, vyšetřovat přestupek. Hubička je nakonec shledán nevinným. Absurdně komická scéna na pozadí války.

Dozrávání Miloše trápí jeho problém. Retrospektivně vzpomíná na svou rodinu: dědeček hypnotizér, který chtěl zastavit německé tanky hypnózou; otec na předčasném důchodu. Stanicí projíždějí německé vojenské transporty. Večer přijde Viktorie Freie – krásná Rakušanka, spojka odboje. Miloš s ní prožije první úspěšný milostný zážitek.

Sabotáž Hubička sdělí Milošovi plán: o půlnoci projede transport německých zbraní, který chtějí zničit. Viktorie přinese revolver a časovanou výbušninu. Miloš se dobrovolně rozhodne, že bombu vhodí sám.

Tragický konec Miloš vyleze na návěstidlo a vhodí bombu do projíždějícího vlaku. V poslední chvíli ho zpozoruje německý voják – vzájemně se zastřelí. Oba spadnou do příkopu a umírají. Miloš si uvědomuje nesmyslnost jejich smrti – myslí na svou rodinu i na rodinu německého vojáka. Ale cítí klid z dobře vykonané práce.

HLAVNÍ MYŠLENKY

- Dospívání a přechod v muže – Milošův osobní růst od chlapce k muži (sexuální i morální)
- Nesmyslnost války – válka ničí osudy obyčejných lidí, též Milošův
- Kontrast velkých dějin a malých osudů – na pozadí světové války lidé řeší lásku, sex, holuby
- Tragikomika – smích a tragédie se neustále prolínají (aféra s razítky vs. smrt)
- Hrdinství obyčejných lidí – i slaboch jako Miloš dokáže vykonat hrdinský čin
- Kritika války a fašismu – německá okupace, kolaborace (Zedníček), odboj

LITERÁRNÍ KONTEXT

- 2. vlna válečné prózy (60. léta 20. století) – nový pohled na válku bez patosu
- Autoři zachycují válku očima obyčejných lidí, ne hrdinů
- Česká nová vlna – v kinematografii i v literatuře (Menzel, Forman, Chytilová)
- Hrabal = pábítel – vyprávěč, který přikrašluje, fabuluje, plynoucí proud řeči

Autor	Dílo	Kontext
Ladislav Fuks	Spalovač mrtvol	ČR – vál. próza
Josef Škvorecký	Zbabělci	ČR – vál. próza
Ota Pavel	Smrt krásných srnců	ČR – vál. próza
Jan Otčenášek	Romeo, Julie a tma	ČR – vál. próza
Arnošt Lustig	Modlitba pro Kateřinu H.	ČR – vál. próza

RYCHLÝ PŘEHLED

?	Odpověď
Autor	Bohumil Hrabal (1914–1997), český spisovatel
Žánr	Tragikomická novela
Směr	2. vlna válečné prózy, 60. léta
Druh	Epika (próza)
Vyprávěč	Ich-forma (Miloš Hrma)
Kde/kdy	Malá žel. stanice, Protektorát, únor 1945
Téma	Dospívání na pozadí války, nesmyslnost války
Postavy	Miloš Hrma, Hubička, Máša, Viktorie, Zdenička
Klíčové	Film – Oscar 1968 (režisér Jiří Menzel)
Jazyk	Ich-forma, proud vědomí, tragikomika, hovorový
Kontext	Fuks, Škvorecký, Ota Pavel, Lustig